

A SZAJNA LÁNYA

Pierre Dubois huszonnyolc éves korában váratlanul özvegyen maradt. S tizenöt távasszal később a lánya is elhagyta. Váratlanul ő is, éppoly fiatalon, mint anyja. Haja féloldalt a homlokára tapadt, a veríték kisimította belőle a göndörséget. Mosolygott, megint mosolygott, mint amikor még nem fáj a szíve sem, a lelke sem. Csak épp az ujját nem emelte a szájához, mint máskor, ha köszönt az apjának.

Pierre Dubois, akinek a bajsa is korán őszült, hátat fordított ekkor a városnak: — tíz-tizenöt kilométerrel Párizs alatt, ahol kanyarogva elszélesedik a Szajna, a kavicsos parton, a fölébe hajló fák alatt, bádogból és deszkából elkerített magának a világból négy métert, s többé nem volt hajlandó emberek közé menni. Ha más halász arra vetődött, benézhetett hozzá, le is ülhetett a bogrács mellé, de szót nemigen várhatott tőle. A Szajna-part lakói évről évre változtak, cserélődtek — néhányan feledkeztek csak ott, olyanok, akik bölintottak inkább szó helyett: azok leültek vele olykor, este a deszkabodé előtt, s valaki mindig hozott egy üveg bort a csend táplálására. Dubois a maga szórakoztatására néha korsót és tányért formázott agyagból, s ha különösen forró volt s múlni nem akart az éjszaka, arcot is próbált mintázni a formára, szemet és száját is. A folyókanyar társtalanjai számon tartották tudományát, és tisztelték érte.

Pierre Dubois hosszú életű volt. Hetvenéves korában még feszült karján a bőr, és szürke szemével tisztán látott messzire is.

Azon a tavaszi hajnalon arcát mosta a parton, épp csak bokáig állt a hideg vízben. Mint minden reggel, most is a keskeny horgászállás felé nézett, úgy száritkozott a szellőben — de most mintha mozgott volna valami az első cölöpnél. Még egyszer megmosta arcát, s amikor ismét arra nézett, kevesebb látszott az úszó testből. Aztán megint felbukott, rózsaszínű, fehér, sárga...

Az öreg halász lába nem reszketett, amikor a deszkára lépett. S ki tudta emelni a cölöpökbe akadt testet. Könnyekben ment, mint a csónakjához kötözött háló bevonása az utóbbi időben. De aztán nagyon elgyengült, le kellett fektetnie terhét a víz fölött a deszkára, nem bírta a partig a karjában. Vonszolni meg nem lehetett, mert rózsaszínű volt, fehér és sárga... Haját a víz kifakította és a homlokára tapasztotta...

És mosolygott.

Pierre Dubois lekuporodott a jéghideg test mellé. Azt hitte, álmodik — megmosta hát harmadszor is az arcát. Mert harminc év alatt, tavasszal, ősszel, csónakon, vagy egyszerűen a fűzesben, talált vízbe fültat többször, semhogy furcsállania kellett volna, csúnyát, puffadtát, lilát, kimeredt szeműt —, de ez most, ez a lány mosolyog... Szeme nyugodtan lehunyva, ajka elpihentien keskeny, tiszta, mint a boldogoké, mint a festményeken..., és mosolyog...

A vén ember elfordult, belenézett az ébredő napba, aztán ahogy a deszkán ült, lelógatta lábát, és belekevert a vízbe. A lába körül gyűrűsödő vízen felejtette tekintetét, s csak sokára mert újra a lány arcába nézni. Most is úgy látta, hogy mosolyog...

Jó délelőttre járt — még nem mozdult a deszkáról. Fekete füsttel távozó hajó hullámai fröcsköltek fel a cölöpökről. Dubois a keze fejével leszárította homlokáról a vizet, s ösztönösen a lány arca felé nyúlt, majdnem azt is megtörölte...

...Alex Charron, aki még csak tíz éve élt a Szajna-kanyarban, ő ment be a városba, a rendőrségre. Akkor már dél volt. Dubois kérte, hagyják a lányt békében, majd ő eltemeti. Ez lehetetlen volt. Akkor legalább estig hagyják — alkudozott szögletes, ügyetlen szavakkal. De a nyomozás miatt el kellett a lányt szállítaniuk. Idegen emberek, hangosan beszélő, erős emberek sűrögtek a parton. És autó jött, mély barázdával riasztva meg a kavicsokat, melyek vízhez szoktak, napfényhez és csendhez.

Pierre Dubois valami ruhafélét kapott a hátára, és azzal a rendőrrel, aki kerékpárral jött, bement a városba, ahonnan harminc éve érkezett.

Reggelre a rendőrségen mindent tudtak már a Szajnából kifogotról. Sikerült megállapítaniuk a személyazonosságát. Catherine Noël, huszonnégy éves, bejelentett

lakása: Paris, Rue Monsieur le Prince 27., foglalkozása színész, szülei ismeretlenek, hozzátartozója nincs. A nyomozók jártak a Théâtre Français-ben, ahová segedszínészi szerződés kötötte. Harmadik éve hosszabbították meg a szerződést, csendes, szokatlanul szelíd teremtésnek ismerték, a színháznál töltött három esztendő alatt többször játszott néhányzavasz szerepet. Öltözőbeli társnője elmondta a nyomozóknak a tűzoltó-csigalépcső alatt, hogy Catherine minden darab főszerepét kívülről tudta; ő nem nevette ki ezért a buzgóságáért, csak fölöslegesnek tartotta, de ezt sohasem mondta Catherinenek, mert ezzel — úgy érzi — nagyon megbántotta volna. Különben végül mégis Catherine Noëlnek lett igaza, mert vasárnap Annabelle Laverdure váratlanul eltűnt, az előadás előtt autóbaleset érte, s nem lehetett hirtelen mást tenni már: Catherine ugrott be a csodálatos Annabelle helyett, a kis Catherine Noël, mert mindenki tudta róla, hogy ez a szerep is a fejében van. És megmentette az előadást. Igen, a Cid ment aznap. Vasárnap, és telt ház! És milyen félséges Xiména volt! Az igazgató, a rendező és mindenki véresre szoritotta az öklét, annyira izgultak, de Catherinet, a kis Catherinet háromszor hívták végül a vasfüggöny elé!

A nyomozók megkérdezték, mi történt ezután Catherine Noëllel?

— Semmi — vont a vállát a kis színész, és megigazította a nyomozók előtt a harisnyakötőjét. — Én nagyon örültem, és meg is csókoltam.

— Nem mondott semmit?

— Tudta, hogy többé nem fogja Ximénát játszani.

— Hiszen sikere volt!

— Az más. Ő tudta, hogy ez csak egyszer lehetséges.

— Szomorú volt?

— Boldog volt.

— Nem értem.

— Hogy egyszer, egyetlenegyszer sikerült! Persze, hogy ezt maga nem érti.

A portás is azt mondta a nyomozóknak, hogy Catherine Noël boldogan, a táskáját lóbálva szaladt ki a kapun; az igazgatót és a rendezőt — eléggé helytelenül — nem várta meg, hanem szökött le a lépcsőkön, csókot intett nekik, és futott Arra sietett, mint egyébként is: a híd felé, a Pont Neuf-ön szokott hazamenni.

Pierre Dubois még egyszer látni akarta a kis Catherinet, de nem engedték meg. A sok víz, a nap... — nem szabad ilyenkor megnézni már az ilyen tetemet.

— Hiszen mosolyog... — súgta az öreg.

A rendőr a fejét rázta:

— Üljön le, öregapám, és maradjon békében.

Dubois leült. Ült egész éjjel, hátát a falnak vetve, és reggelig emésztette mérgét, reggelig gyűjtötte a szavakat, hogy megmondja a rendőrnek: készült rá, mint a megfogalmazhatatlan igazságra.

— Maga rossz lelkű és közönséges ember. Magát még nem szerette senki, azért ilyen. Nem haragszom, pedig haragudhatnék, elég öreg vagyok hozzá, láthatja. De inkább sajnálom csak, mert magát nem is fogja szeretni senki. Nem, azilyent nem fogják szeretni, aki nem látja meg a másik ember mosolyát. Nekem ne tessék mondani, hogy nem mosolygott, én..., én tudom, milyen az, aki boldog... Az én lányom, kérem, mosolygott, amikor boldog volt...

A rendőr a másik rendőrré nézett. Az intett neki, hogy ne válaszoljon.

Reggel megmondták Pierre Dubois-nak, amit a nyomozók Catherine Noëlről megtudtak, s utána hazaengedték.

Csend, tavaszi hideg, s két másik öreg várta a bódéja előtt, a Szajna-kanyarban. Kimenek a vízre, későn kezdték a napot — estig nem jutott idő a beszédre. Este hárman-négyen is hoztak bort, a fiatalnak számító Alex is közéjük ült, és várták, hogy Pierre mond valamit.

— Boldog volt...

Hosszú némaság után ennyi szót ejtett.

Fekete törnyök nőttek a hold elé. De szél ezután sem ébredt. A parázsra mindig került rőzse — pirosak és feketék voltak az arcok, s árokmélyek a száj felé törő ráncok.

—... És tudta, hogy ez a boldogság nem lesz többé... Erről álmódott, amikor megszökött, hogy színészno lehessen... A nagy sikerről...

A víz csiklandozta a kavicsokat, illetlenül huncutkodni készült a folyópárt végig. De hirtelen ismét elcsendesedett.

—... És elérte... Elérte, mindenki eléri egyszer... És utána akkor mi következhet már? A legszebb, a legcsillogóbb, a legforróbb után?...

Ittak egy kört, s a földre néztek. És felemelték fejüket, és messzire néztek. A sötétbe, a fák közé.

—... Futott a hídon, futott, boldog volt... Most, hát most: hogy örökké ilyen boldog maradhasson!... Most!... Eső esett, s ő feltartotta arcát: belenevetett az esőbe! Nevetve..., nevetve és énekelve... Kitárta karját, és átölelte a világot... És énekelt, és nevetett... És könnyen átlibbent a híd korlátján, repült és énekelt...

Alex Charron, a fiatal halász ezt kérdezte:

— A nyomozók mit mondtak?

Az öregek néztek a sötét fák közé, talán nem hallották meg Alexet.

—... Énekelt és nevetett... Ez maradt az arcán, a boldogság, így... Ezért maradt szép a vízben is...

— Apó, a rendőr letakarta, mert... — próbálkozott Alex bátortalan szóval, mert sajnálta az öreget.

— Nem lehetett letakarni... Mosolygott...

— Három napig volt a vízben, istenem, apó..., nyögött Alex, s bár még nem vőnült meg: gorombán, keserűn recsegett azért a szava egyébként már neki is.

— A Szajnában nem történhet csoda...

A szó a levegőben maradt, s a meg-meglobbanó rőzseláng fölött a ráncos, fekete kezek bátorodtak elő, melegeget kerestek... Csoda?...

— Boldog volt... — mondta most már nem is Pierre Dubois, hanem Jacques Lachaume ismételte helyette, aki zöld posztó süvegét egészen a szemöldökéig nyomta be mindig.

— És mosolygott... — hümmögött Nicolas Chellières, aki soha még nem látott mosolyt, de most megpróbálta elhúzni a száját, s ügyetlenül illesztgette a szóhoz; nem sikerült neki.

— A rendőr azt mondta... — állt fel Alex, de nem tudta befejezni, ahogy akarta.

— A rendőr szerencsétlen ember!

— Letakarta, hogy ne kelljen látni, mert...

Ekkor már Jacques Lachaume is felállt, az egyik üveget a kezében tartotta, és odalépett Alex Charron elé, aki még csak tíz éve élt a folyó partján:

— Itt a borod! — nyomta az üveget olyan közel Alex melléhez, hogy az hátralepett. — Itt van. És vidd el innen.

Nem kiabált, de a fiúnak meg kellett fordulnia — lement a vízig, és elhajította az üveget.

Több szó nem esett éjszaka. Tornyok takarták el a holdat, majd hegyek jöttek, de a tornyok, a hegyek is tovább úsztak, s néha világosabb lett. Ekkor látták, hogy Pierre Dubois, aki forró éjszakákon korszót és tányért tudott formázni agyagból: arcot mintáz a földre, haját, szemet és száját.

Reggelig nézték, s reggel nélküle lökték el csónakjukat a parttól. S este a bódéjához hozták a halat, s egy üveg bort is. És látták, hogy nem korszót formáz az agyagból, hanem arcot; — látszott, hogy leányarc lesz, sima haja féloldalt a homlokában...

Esztenők múlva, Pierre Dubois halázmester csendes halála után, a csiszolatlan agyagmaszgot, a Szajna Ismeretlenjét, az elhagyott erdőszéli bódé kampós szögéről leakasztotta valaki, és Párizsba vitte. S a legenda az évtizedek hullámverésében azóta is szövődik tovább. A boldog lány arca-mása a csillogó város drága házaiban és a Szajna-parti emberek szobájában is, ott függ a falon, közel az ablakhoz, s ahogy a nap járása szerint minden órában másképp éri a fény: titokzatosan, s mégis tisztán, mosolyog. Elégedetten, oldottan, alig mozduló szájjal, lepilledt szemmel, olyan messziségbe üzenő nyugalommal, mely már elviseli a fantázia nyugtalanító érintgetéseit.